

поліції України, Державного бюро розслідувань та Офісу Генерального прокурора. У умовах воєнного стану ці структури отримали розширені повноваження та ресурси для протидії злочинності. Водночас активна інформаційна робота державних інституцій і підвищення громадянської свідомості сприяли збільшенню повідомлень про підозрілу діяльність, що також вплинуло на статистику.

Починаючи з 2023 року спостерігається поступове зниження кількості нових кримінальних правопорушень. Це може бути зумовлено виявленням більшості випадків колабораціонізму в перші місяці після деокупації, а також посиленням контролю за діяльністю громадян у воєнний період. Проте в 2024 році зафіксовано зростання кількості правопорушень, за якими особам вручено повідомлення про підозру, що свідчить про продовження розслідувань і систематичну роботу з встановлення винних.

Отже, воєнний стан суттєво впливає на динаміку злочинів проти національної безпеки України, підвищуючи ризики шпигунства, диверсій, тероризму, колабораціонізму та інформаційних загроз. Ефективна відповідь держави потребує комплексного підходу, що поєднує правові, оперативні, технологічні та інформаційні заходи. Сучасні виклики вимагають адаптації правоохоронної системи до умов гібридної війни, вдосконалення контррозвідальних механізмів і врахування міжнародного досвіду боротьби з інформаційними загрозами.

Основними факторами змін у динаміці таких правопорушень є введення нових правових норм (зокрема ст. 111-1 КК України), деокупація територій і посилення діяльності правоохоронних органів. Подальший розвиток тенденцій залежатиме від перебігу воєнних дій, звільнення нових територій та ефективності правозастосування. Лише системний підхід забезпечить нейтралізацію загроз і стабільність у цей критичний період.

1. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareystrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність : Закон України від 03.03.2022 р. № 2108-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text>.

3. Березняк В. С., Людвік В. Д. Кримінальна відповідальність за колабораційну діяльність у формі публічного заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України Міжнародна та національна безпека: матеріали VII Міжнародної науково-практ. конф. (ДДУВС, 17.03.2023). С. 289–291.

4. Юнін О. С., Шевченко С. І. Кримінально-правове забезпечення воєнної безпеки України. Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph / ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. С. 823–846. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-302-6-36>.

Артем АМЕЛЬЧЕНКО

аспірант кафедри

кримінального права та кримінології

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

(м. Дніпро, Україна)

<https://orcid.org/0009-0001-7488-9944>

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ У СФЕРІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ КОРИСЛИВОЇ СПРЯМОВАНOSTІ

Введення в Україні 24 лютого 2022 р. воєнного стану вплинуло на формування законодавчих ініціатив щодо внесення змін та доповнень до КК України у кількох сферах: національної безпеки, охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації, встановленого порядку несення військової служби, миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку [3].

Водночас поза увагою законодавця не залишились кримінальні правопорушення проти власності корисливої спрямованості, передбачені ст. 185–187, 189–191 КК України, до складів яких законодавець включив таку особливо обтяжуючу обставину, як вчинення їх в умовах воєнного стану.

Ці доповнення були внесені законами України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство» від 03 березня 2022 р. (ст. 185–187, 189, 191 КК України) та «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо усунення суперечностей у караності кримінальних правопорушень» від 13 липня 2023 р. (ст. 190 КК України) [6; 7].

Однак зазначені доповнення викликали дискусії щодо кваліфікації кримінальних правопорушень проти власності корисливої спрямованості в умовах воєнного стану.

До ухвалення 18 липня 2024 р. Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших законів України щодо посилення відповідальності за дрібне викрадення чужого майна та врегулювання деяких інших питань діяльності правоохоронних органів» предметом крадіжки (ст. 185 КК України), шахрайства (ст. 190 КК України), привласнення чи розтрата (ст. 191 КК України) було майно, вартість якого становила 0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян і більше (станом на 18 липня 2024 р. – 302 гривні 80 копійок і більше) [5].

Оскільки ст. 185–187, 189–191 КК України містять таку особливо кваліфікуючу ознаку, як вчинення передбачених ними діянь в умовах воєнного стану, то, наприклад, крадіжка майна на суму 303 гривні до набуття чинності вищезазначеним Законом кваліфікувалась за ч. 4 ст. 185 КК України, санкція якої передбачає позбавлення волі на строк від п'яти до восьми років.

Наприклад, дії В. були кваліфіковані за ч. 4 ст. 185 КК України за таких обставин. 01 листопада 2023 р. приблизно о 17 годині В., перебуваючи у с. Крачківка Уманського району Черкаської області, в умовах воєнного стану, введеного Указом Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022, затвердженим Законом України від 24.02.2022 р. № 2102-ІХ, який в подальшому продовжено, зайшовши через входні двері до будинку К. шляхом вільного доступу, з метою таємного викрадення чужого майна, умисно та цілеспрямовано, з корисливих мотивів викрала належні К. речі, а саме: мобільний телефон марки «Nokia», модель 1133, вартість якого згідно з висновком судової товарознавчої експертизи № 5783/23 від 10.11.2023 р. становить 559 гривень 30 копійок, та радіоприймач «Plusation», вартість якого згідно з висновком судової товарознавчої експертизи № 5783/23 від 10.11.2023 р., становить 226 гривень 80 копійок, після чого залишила місце вчинення злочину з викраденим майном, чим спричинила потерпілому матеріальну шкоду на загальну суму 786 гривень 10 копійок [2].

Законодавцем було звернено увагу на неспіврозмірність ступеня суспільної небезпечності викрадень на суму 302 гривні 80 копійок і більше, що було відображено у пояснювальній записці до вищезазначеного Закону, яка зазначає, що судова практика застосування норм щодо притягнення до кримінальної відповідальності за крадіжку в умовах воєнного стану на території України засвідчує, що покарання за вчинення крадіжки є неспівмірним. Під час призначення покарання за крадіжку, вчинену в умовах воєнного стану, відбувається порушення принципу домірності, коли однакова відповідальність настає за злочини, що очевидно є більш тяжкими, і за правопорушення, які до внесення обговорюваних змін розглядалися як злочини невеликої тяжкості або навіть як проступки, як, наприклад, у випадку частини першої статті 185 КК України [4].

Після набрання чинності наведеним Законом мінімальна вартість майна, яке є предметом кримінальних правопорушень, передбачених ст. 185, 190, 191 КК України, зросла до двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (станом на 01 січня 2025 р. – 3028 гривень). Відповідно, крадіжка, шахрайство, привласнення чи розтрата майна на суму, меншу 3028 гривень, на сьогодні не є кримінально караними діяннями (відповідальність за їх вчинення передбачена ст. 51 КУпАП), хоча ця сума залишилась на 1 січня 2025 р. прожитковим мінімумом для працездатних осіб [1].

На нашу думку, внесені зміни до адміністративного законодавства України, які вплинули на кваліфікацію кримінальних правопорушень проти власності корисливої спрямованості, спричинили невідповідність ступеня суспільної небезпечності крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрата майна на суму, меншу 3028 гривень, тій відповідальності, яка передбачена за їх вчинення чинним законодавством України.

Крім того, віднесення цих діянь до адміністративних правопорушень унеможливорює їх ефективне виявлення та розкриття правоохоронними органами.

Вважаємо за доцільне відмінити внесені зміни до ст. 51 КУпАП, а визначення особливо обтяжуючої кримінальні правопорушення проти власності корисливої спрямованості обставини як вчинення їх «в умовах воєнного стану» замінити на вчинення їх «з використанням умов воєнного стану».

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 грудня 1984 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
2. Кримінальна справа № 701/88/24. Архів Маньківського районного суду Черкаської області.
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
4. Пояснювальна записка до проєкту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за дрібне викрадення чужого майна». URL : <blob:https://itd.rada.gov.ua/0af14e77-c5db-4125-8684-52b35bb92f36>.
5. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших законів України щодо посилення відповідальності за дрібне викрадення чужого майна та врегулювання деяких інших питань діяльності правоохоронних органів : Закон України від 18 липня 2024 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3886-20#n8>.
6. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство : Закон України від 03 березня 2022 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20#Text>.
7. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо усунення суперечностей у караності кримінальних правопорушень : Закон України від 13 липня 2023 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3233-20#n14>.

Ігор АНІЩЕНКО

аспірант кафедри
кримінально-правових дисциплін
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна
(м. Харків, Україна)

<https://orcid.org/0009-0009-5335-1342>

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРОТИПРАВНЕ ЗАВОЛОДІННЯ МАЙНОМ ПІДПРИЄМСТВА, УСТАНОВИ, ОРГАНІЗАЦІЇ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Збройна агресія російської федерації проти України, метою якої є демонтаж незалежності нашої держави, згортання курсу на інтеграцію в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами, загарбання української території, формування псевдодержавних утворень, дестабілізація суспільно-політичної ситуації, ускладнення міжнародного положення країни та знищення її науково-технологічного потенціалу, також переслідує цілі зниження економічної рентабельності українських підприємств, установ та організацій. У зв'язку з цим актуальним є питання захисту інфраструктури України не тільки від постійних обстрілів та ракетних ударів з боку держави-агресора, а й від протиправного заволодіння майном підприємств, установ та організацій, бо їх належне функціонування є передумовою забезпечення екологічної, економічної та інформаційної безпеки як складових національної безпеки України. Відповідно до п. 2 ч. 3 ст. 3 Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року, сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення є одним з фундаментальних інтересів України [6].

Використання схем і методів протиправного поглинання та захоплення підприємств, установ та організацій створює реальну загрозу національним й економічним інтересам нашої держави та потребує формування ефективної системи протидії цим негативним проявам. Саме тому постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2007 року № 257 була створена Міжвідомча комісія з питань захисту прав інвесторів, протидії незаконному поглинанню та захопленню підприємств, до складу якої увійшли перші особи усіх гілок влади, у тому числі Генеральний прокурор України, секретар Ради національної безпеки і оборони України та голова Служби безпеки України [7]. До основних завдань цієї комісії входило: 1) сприяння забезпеченню координації дій державних органів з питань захисту прав